

ESTUDI DIAGNÒSTIC

de l'alumnat amb discapacitat
de la Universitat d'Alacant

AUTORES

Esther Gallego Baeza
Rosa Poveda Brotons

Vicerectorat d'Igualtat, Inclusió i Responsabilitat Social

Universitat d'Alacant
Universidad de Alicante

ÍNDICE

1	INTRODUCCIÓ: ESTAT DE LA QÜESTIÓ SOBRE INCLUSIÓ EN LES UNIVERSITATS ESPANYOLES.....	3
2	CONSIDERACIONS METODOLÒGIQUES.....	7
3	RESULTATS.....	10
	3.1. Experiències personals prèvies a la universitat.....	12
	3.2. Accessibilitat i universitat.....	15
	3.3. Necessitats percebudes durant l'etapa universitària.....	16
	3.4. Adaptacions curriculars i desenvolupament acadèmic.....	18
	3.5. Sugeriments per a millorar la inclusió a la Universitat.....	23
	3.6. Suports i consideracions sobre la inserció laboral.....	26
4	CONCLUSIONS.....	29
	1. Mesures d'accessibilitat i universitat.....	31
	2. Mesures relacionades amb adaptacions curriculars i desenvolupament acadèmic.....	32
	3. Mesures genèriques encaminades a millorar la inclusió a la Universitat.....	33
	4. Suports i consideracions per a la inserció laboral.....	34

1 INTRODUCCIÓ: ESTAT DE LA QÜESTIÓ SOBRE INCLUSIÓ EN LES UNIVERSITATS ESPANYOLES

Abordar la inclusió en el context universitari implica fer referència a totes les accions que ens ajuden en la creació d'un entorn educatiu i laboral accessible i equitatiu per al conjunt de la comunitat universitària, independentment de les característiques personals, les capacitats o les identitats.

En aquest context universitari, la inclusió és entesa com un procés actiu i continu que implica l'eliminació de barreres físiques i socials. Això assegura que les persones amb discapacitat i altres grups amb necessitats específiques tinguen igualtat d'oportunitats per a participar plenament en la vida universitària. La inclusió també s'estén a aspectes com la diversitat cultural, de gènere i d'orientació sexual, i promou un ambient en el qual totes les identitats siguen respectades i valorades.

En concret, el moviment cap a la inclusió en l'educació superior ha sigut un procés evolutiu, guiat per canvis legals i socials significatius. Un punt de partida en aquest sentit va ser la publicació en 2007 del Libro Blanco sobre Universidad y Discapacidad, que estableix un marc de referència per a avaluar i gestionar, si escau, la inclusió de persones amb discapacitat en l'àmbit universitari, i promou mesures per a garantir l'accessibilitat física i digital, així com l'adaptació de metodologies d'ensenyament per a satisfer les necessitats individuals de l'estudiantat.

Aquesta publicació va constituir el primer acostament a l'estat de la qüestió de la discapacitat en relació amb l'educació superior i va aglutinar tots els programes, mesures i accions que fins llavors es realitzaven en les universitats per a donar resposta a les necessitats de l'alumnat universitari amb discapacitat. Va coincidir amb un moment d'obertura en el sistema universitari perquè mesos abans s'havia publicat la Llei Orgànica d'Universitats LOU (2006) i, a més d'això, des de llavors sorgeixen una sèrie de disposicions i normatives que han suposat un motor de canvi i han exercit un paper fonamental al permetre que evolucionen les polítiques internes de les universitats en el seu afany per acomodar-se a aquests canvis legislatius.

Tot això es tradueix en una implementació assossegada però contínua de pràctiques inclusives, promoció de la sensibilització i formació del personal acadèmic i de gestió, així com en la millora constant de les infraestructures, metodologies i tecnologies per a assegurar un ambient accessible per a tot l'alumnat.

A més del Libro Blanco sobre Universidad y Discapacidad i de la vasta normativa nacional sobre inclusió i igualtat, ha tingut un impacte significatiu la ratificació al nostre estat de la Convenció Internacional dels Drets de les Persones amb Discapacitat (CIDPD), que proporciona un ampli marc legal internacional i principis fonamentals amb capacitat per a fonamentar tant plans d'inclusió a les universitats com estratègies concretes d'actuació, perquè l'obligat compliment de la CIDPD garanteix que les polítiques i pràctiques institucionals promoguen la inclusió i la igualtat d'oportunitats per a tot l'alumnat, independentment de la seua condició de discapacitat. En això les universitats jugaven amb avantatge perquè ja havien apostat temps arrere per l'equiparació, però la CIDPD avalua els procediments per a aconseguir-la.

En conjunt, des de 2009 la CIDPD ha sigut fonamental per a impulsar canvis en totes les institucions educatives, i ha promogut la igualtat d'oportunitats i la inclusió de les persones amb discapacitat en l'accés i durant l'educació superior. Aquests canvis no sols es limiten a la infraestructura física, sinó que també han tingut impacte en les actituds, les estratègies, les pràctiques i el disseny de plans d'estudi.

Amb tot, aquesta anàlisi sobre el grau d'inclusió a la Universitat d'Alacant respecte a la discapacitat està totalment alineada amb l'objectiu número quatre dels Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) proposats per les Nacions Unides, que ens insta a "garantir una educació inclusiva, equitativa i de qualitat i a promoure oportunitats d'aprenentatge durant tota la vida per a totes les persones". Ens alegra, per tant, dur a terme una comesa convergent amb l'estratègia europea Agenda 2030, en què sabem que els primers passos es van donar ante legem. Però, a més, es troba emparada i dona resposta als articles 43 i 46 de la Llei Orgànica del Sistema Universitari (LOSU), que indica que les universitats "definiran i impulsaran en coordinació amb la unitat de diversitat, un pla d'inclusió i no discriminació del conjunt del personal i sectors de la universitat per tots els motius de discriminació".

Aquesta llei ha suposat que les universitats espanyoles estiguen fent convergir els seus plans estratègics, els protocols d'atenció a la discapacitat i les estratègies de prevenció de la discriminació cap a aquest tipus de plans d'inclusió molt més transversals i flexibles, que arrepleguen l'experiència prèvia en l'atenció a col·lec-

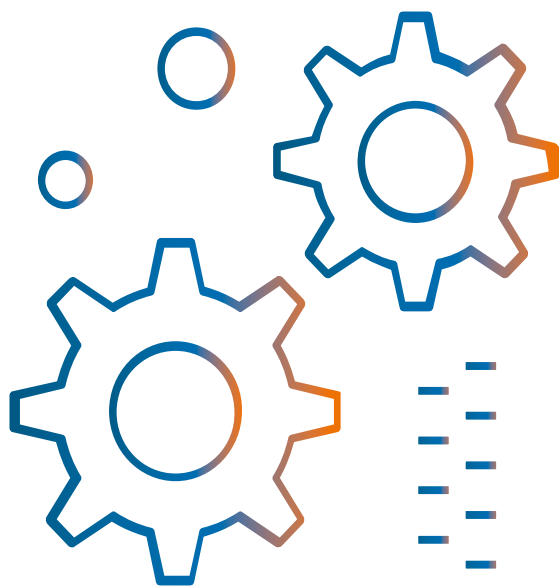

tius amb necessitats específiques i la col·loquen en la nova realitat de legislació universitària que es presenta eminentment estratègica de cara a dotar d'instruments operatius i indicadors a les administracions.

És aquest ecosistema de nous canvis normatius el que propicia la realització d'aquesta anàlisi sobre la inclusió de l'estudiantat amb discapacitat en la Universitat d'Alacant, i que presentem en els epígrafs següents.

2

CONSIDERACIONS METODOLÒGIQUES

En aquest estudi s'ha optat per una metodologia qualitativa amb el propòsit d'aprofundir en la comprensió de les experiències, les percepcions i les opinions de l'alumnat amb discapacitat. En concret, s'ha optat per la modalitat d'entrevistes semiestructurades com a principal eina de recollecció de dades.

L'elecció de les entrevistes semiestructurades es fonamenta en la capacitat que tenen de proporcionar un equilibri entre la flexibilitat necessària per acostar-nos a les perspectives de les persones entrevistades i l'estructura que fa possible mantenir l'enfocament en els temes rellevants de la investigació. Aquest enfocament permet adaptar-se a les respostes donades, explorar àrees emergents d'interès i facilitar que s'oferisquen exemples rellevants.

Les preguntes incloses en les entrevistes procedeixen dels eixos d'actuació que duu a terme el Programa d'Igualtat d'Oportunitats del Centre de Suport a l'Estudiant, i es completen amb les propostes i intervencions que ha fet arribar a la Universitat l'alumnat amb discapacitat en diferents processos participatius (concretament, en la Jornada d'Accessibilitat de novembre de 2022 i en el V Congrés Nacional d'Ocupació, Emprenedoria i Discapacitat, d'octubre de 2021).

Per a l'anàlisi posterior de dades es va optar per l'enregistrament i la transcripció consecutiva de les entrevistes. Aquest procediment no sols garanteix la precisió en la captura de les dades, sinó que també permet fer-ne una anàlisi exhaustiva i detallada. La transcripció fidel de les entrevistes facilita la identificació de patrons, assenyalar temes recurrents i apreciar matisos en les respostes.

Per a l'anàlisi de les dades obtingudes, s'ha seguit l'enfocament d'anàlisi de contingut, el qual s'alinea amb els objectius de la investigació i permet una interpretació profunda dels materials recopilats. Aquest mètode d'anàlisi possibilita la identificació de categories, temes i relacions significatives en el corpus de dades, i així contribueix a la generació de conclusions fonamentades i rellevants per al desenvolupament posterior d'informes o plans.

En concret, en el desenvolupament d'aquestes entrevistes semiestructurades s'ha utilitzat un mostreig intencional, amb el qual es disposa d'una mostra de conveniència conformada per 17 estudiants. S'ha accedit a la mostra mitjançant la po-

blació que ha fet ús del Programa d'Igualtat d'Oportunitats del Centre de Suport a l'Estudiant de la UA entre 2021 i 2023.

Se n'ha seleccionat la mostra tant per factors de conveniència per a l'estudi com de disponibilitat. La intenció en la tria ha estat marcada per la representació de tots els tipus de discapacitat, que incloguera tots dos sexes i que es comptara també amb alumnat acabat de titular.

Considerem que en aquest cas ha sigut pertinent recórrer al mostreig intencional, ja que, a més de ser una manera àgil d'accedir a la població d'interès, és útil en casos d'exploració inicial, és a dir, d'estudis pilot en què l'objectiu és obtenir una comprensió inicial del fenomen d'interès.

Quant a la composició de la mostra, segons les característiques relacionades amb la finalitat de l'estudi, ens trobem amb la distribució següent:

TIPUS DE DISCAPACITAT	HOMES	DONES	TOTALS
FÍSICA	2	1*	3
ORGÀNICA	1	1*	2
PSÍQUICA	3	1	4
MENTAL	1	1	2
AUDITIVA	2	0	2
VISUAL	0	2 (1*)	2
PLURIDISCAPACITAT	0	2	2
TOTALS	9	8	17

(*) Es correspon amb egressats.

Les entrevistes es van dur a terme entre el 27 de juny i el 25 de juliol de 2023 al campus de la Universitat d'Alacant. La duració mitjana de les entrevistes va ser de 21 minuts.

3

RESULTATS

L'anàlisi següent se centra en les respostes proporcionades per alumnat i per persones recentment titulades amb discapacitat de la Universitat d'Alacant, sobre les quals s'ha efectuat un estudi del contingut que permetera establir categories per a operativitzar les troballes amb les quals es vol proporcionar una visió integral de les experiències i els desafiaments de l'estudiantat amb necessitats específiques de suport educatiu en l'entorn universitari; i servirà com a base per al disseny i implementació d'estratègies d'inclusió efectives.

Per tant, l'anàlisi realitzada permet identificar àrees de millora que justifiquen la proposta d'accions concretes per a enfortir els nostres sistemes d'ajuda i suport universitaris.

Les categories detectades són:

- Experiències personals prèvies a la universitat
- Accessibilitat
- Necessitats percebudes durant l'etapa universitària
- Adaptacions curriculars i desenvolupament acadèmic
- Suggeriments per a millorar la inclusió en la Universitat
- Suports i consideracions per a la inclusió laboral

Com s'apunta en els paràgrafs següents, es tracta de categories àmplies fàcilment localitzables en els relats analitzats i, al seu torn, algunes contenen subcategories.

3.1. Experiències personals prèvies a la universitat

Destaca el suport familiar, fonamental en totes les persones entrevistades. Igualment, les amistats i l'entorn social han sigut factors positius en l'experiència de vida de l'alumnat, encara que aquest últim -les amistats- no en tots els casos. Coincideix que algunes de les persones consultades manifesten experiències negatives amb el seu grup d'iguals durant etapes educatives anteriors.

“

“Una barrera per a mi és... l'estigma, perquè si tu dius que no tens res, la gent et tracta normal, no et posa barrera, no t'impedeix fer coses, però en el moment en el qual t'identifiques com a malalt o amb discapacitat et poden veure diferent i tinc por al rebuig”.

“

“Sí que és cert que notava que certes amistats fora d'aquests grups es distanciaven de mi, eixe tipus de coses. I entre això i que, a més, em sentia aïllada a classe o, fins i tot, rebutjada per algunes persones, i que ho mostraven de manera oberta, això em va provocar una depressió”.

És coincident (però no cridaner, donades les circumstàncies) que recalquen la involucració de tota la família en el suport, l'ajuda, etc. Únicament en un cas no apareix aquest suport per tractar-se d'una família amb sobrecàrrega de membres amb alguna necessitat de salut.

“

“La veritat és que jo tenia molta sort perquè des del principi he tingut el suport 100% dels meus pares i del meu germà també (...), que on jo vivia -perquè vam haver de canviar d'habitatge perquè on vivia, eh, hi havia escala- era un pis de dues altures, llavors el meu pare va comprar un pis amb ascensor (...). Els meus pares sempre han lluitat molt (...) i tot per a reivindicar, perquè totes les persones puguen accedir, perquè si no és una discriminació total (...). També m'han ensenyat el fet que he de reivindicar per a poder accedir als llocs i perquè ningú em diga que no puc fer alguna cosa, perquè al final sempre hi ha una manera de fer les coses”.

La majoria d'experiències prèvies tenen impacte en les expectatives i els suports desitjats en la Universitat. És a dir, es percep una predisposició i una visió prèvia de la Universitat en funció de com ha sigut la seua experiència escolar. En aquest

sentit, sobre les experiències prèvies, les diferències detectades tenen a veure amb la mena d'evolució o manifestació de la discapacitat o malaltia. És a dir, en funció de si la discapacitat es té des que es va nàixer o si s'ha manifestat o ha aparegut en moments posteriors a l'escolarització. Així, ens trobem amb diferents realitats educatives, des de l'adaptació primerenca de condicions o l'ús de suports per les circumstàncies de discapacitat, fins a adaptacions que debuten en el moment d'accedir a la universitat.

Les adaptacions rebudes durant l'etapa escolar (quan han fet falta, per l'evolució del diagnòstic -que es correspon amb el 60% dels casos-) han tingut a veure amb:

- ▶ Exempció de l'assignatura d'Educació Física
- ▶ Ús de mobiliari adaptat
- ▶ Instal·lació al col·legi i l'institut de bany adaptat
- ▶ Ubicació prop de la pissarra
- ▶ Adaptacions organitzatives
- ▶ Més temps en els exàmens
- ▶ Productes de suport (ordinador, emissora...)
- ▶ Escriptura Braille
- ▶ Suports especialitzats (logopeda, rehabilitació, etc.)
- ▶ Beques

Com s'hi aprecia, els suports rebuts des de l'escola són eminentment ergonòmics i per raons fisiològiques. En molts casos apareixen com a element facilitador en la cerca i consecució de suports les associacions i entitats vinculades al sector de la discapacitat, així com suports especialitzats.

Quant a les barreres detectades en les etapes prèvies a la universitat, són tant de tipus social, com físiques i econòmiques. Com a barrera social, crida especialment l'atenció que es parle d'estigma social i desconeixement de la realitat de la discapacitat per gran part de la societat.

“En l'aspecte social, pel que et vaig comentar al principi del curs, per l'assetjament escolar que jo vaig patir des de secundària”.

El transport adaptat i la falta d'accessibilitat a moltes localitats és el principal obstacle físic comentat per la majoria de les persones entrevistades. Així, en tot l'alumnat amb mobilitat reduïda és reiterada l'al·lusió a la falta de transport públic en ciutats i pobles i la falta de funcionament òptim, quan n'hi ha.

L'aspecte econòmic també és un limitant en aquests casos, no sols la situació de vulnerabilitat econòmica d'algunes famílies sinó, a més, la despesa que implica viure amb una discapacitat. És precisament aquesta referència als aspectes econòmics vinculats a viure amb una discapacitat la qüestió que major consens genera entre l'alumnat consultat.

“Del que m'he adonat al llarg dels anys, des que tinc aquest hàndicap, és que ser cega sempre implica dependre, ja siga de les persones, ja siga de serveis, ja siga d'aparells electrònics. Llavors, darrere de tot això hi ha un factor econòmic, com diu una amiga, 'ser cec costa car, molt car'. Per això et dic que tenir una discapacitat visual no és barat”.

“L'econòmica sempre, jo sempre ho dic, que tinc una discapacitat per a rics, és a dir, necessites totalment l'ajuda de tot i per a tots”.

En abordar moments i etapes previs a l'accés a la universitat, trobem afirmacions que al·ludeixen a un relat sobre la revelació de la discapacitat en l'àmbit social, és a dir, un reconeixement de la seua situació de discapacitat davant d'altres. Òbviament, aquestes al·lusions només apareixen en estudiants la discapacitat dels quals no és visible. El percentatge de casos és xicotet, però és cridaner notar que inclouen en les explicacions sobre les seues experiències prèvies a la universitat com han passat per una etapa de normalització de la situació. La por al rebuig

s'identifica com a punt convergent per a dilatar la seua acceptació davant altres grups.

“

“Vaig començar a acudir a una associació que m'ajudava en aquest aspecte de la teràpia psicològica i on també podia interactuar amb persones amb la meua condició. Llavors, va ser a partir d'ací quan vaig començar a recuperar-me”.

“

“Tenir la discapacitat... Perquè tampoc ho explique, no és important, o siga, no és el rellevant, saps el que et vull dir?, tenint els mateixos amics de sempre i la mateixa relació”.

3.2. Accessibilitat i universitat

Quant a l'accessibilitat, no apareixen grans afirmacions respecte a l'accessibilitat per a arribar fins al campus. Es fa referència a l'ús del transport adaptat propi de la Universitat i a la necessitat de cercar un pis d'estudiants prop del campus per a optimitzar el recorregut (en casos d'estudiants amb dèficit visual), però només s'ha proporcionat informació específica sobre condicions d'accessibilitat en el recorregut fins al campus en un cas.

“

“Per tant, el transport públic era un desastre i això és una barrera gran”.

L'accessibilitat percebuda dins del campus és molt desigual: l'alumnat la situació del qual no implica discapacitat motora o visual troba el campus íntegrament accessible. Però n'assenyala les barreres en la falta d'accessibilitat als materials i en l'accessibilitat cognitiva.

“

“Quant a la manera com jo em manejava pel que fa als materials, a vegades obtenia suport de les professores i altres vegades m'havia de buscar la vida i demanar apunts als companys. Així m'he apanyat, fent jo cerques en internet, parlant amb els professors i buscant alternatives a un material que no era accessible. Sempre ha sigut una negociació constant amb els professors”.

“Més dificultat d'aprenentatge, perquè amb el cansament mental al final em costava molt més posar-me a estudiar i molt més intentar entendre el que m'estan dient. Hi havia assignatures molt abstractes”.

Pel que fa a les persones que es desplacen amb cadira de rodes, el perceben altament accessible excepte per l'enrasat de les llambordes en algunes zones concretes, així com per l'impracticable ús de moltes tarimes, ja que manquen de rampa, i també s'al·ludeix a mobiliari poc adaptat.

“En el sentit d'accessibilitat, hi ha coses que són molt millorables i que entenc que siguen complicades de fer. Hi ha moltes aules, per exemple, jo vaig a l'aula 2 i hi ha moltíssimes aules que encara no estan adaptades per a mi, perquè jo he d'estar en els marges, en els corredors, d'un costat i d'un altre, perquè no hi ha una taula en la qual jo puga entrar”.

No obstant això, l'alumnat amb discapacitat visual transmet una percepció del campus com a poc o molt poc accessible: des de la falta d'accessibilitat dels panells identificatius d'edificis, fins a la falta d'itineraris practicables dins del campus que impedeix desplaçaments segurs, i que configuren una infraestructura inaccessible en cas de limitacions en la vista.

“Sí, la Universitat en general és inclusiva (...), però els panells no són accessibles”.

3.3. Necessitats percebudes durant l'etapa universitària

Sobre les necessitats per a obtenir adaptacions al campus que no impliquen qüestions netament acadèmiques (les estrictament acadèmiques són les adaptacions curriculars i es mostren en una altra categoria posteriorment), s'observa que estan relacionades amb la mena de discapacitat, la qual cosa és comprensible i explicable. Així, les persones amb problemes de salut mental i discapacitats no visibles al·ludeixen a la necessitat d'obtenir més informació sobre la Universitat i els processos administratius vinculats a aquesta, mentre que l'alumnat amb discapacitats visibles al·ludeix a la necessitat de continuar utilitzant les mateixes mesures i suports que han tingut durant l'educació secundària.

També s'aprecien necessitats que tenen a veure amb la mobilitat pel campus (itineraris i orientació) i l'adaptació d'espais físics (mobiliari). El relat d'aquestes necessitats està imbricat amb la informació que ofereixen sobre barreres percebudes. Per això, en relació amb aquestes barreres, apareixen tres blocs clarament identificables durant la vida al campus, que són coincidents amb les barreres en les etapes prèvies a la universitat.

1 - Les barreres econòmiques: Tenen a veure especialment amb l'adquisició de tecnologies o dispositius especialitzats, és a dir, s'al·ludeix quasi constantment a la inversió que han de fer les famílies en aquest sentit. Hi ha afirmacions reiteratives sobre la despesa a la qual han de fer front les famílies quan es conviu amb la discapacitat.

“Del que m’he adonat al llarg dels anys, des que tinc aquest hàndicap, és que ser cega sempre implica dependre, ja siga de les persones, ja siga de serveis, ja siga d’aparells electrònics. Llavors, darrere de tot això hi ha un factor econòmic, com diu una amiga, ‘ser cec costa car, molt car’. Per això et dic que tenir una discapacitat visual no és barat”.

2 - Les barreres socials: És una altra subcategoria que també presenta gran consens, especialment pel que fa a la informació i la sensibilització. Aquestes barreres socials inclouen la falta d'informació sobre la discapacitat que existeix en la societat, la presència d'estigma social sobre determinades malalties i condicions, i les limitacions en la interacció amb el professorat i la resta de l'alumnat. Diversos apunts indiquen que s'hauria de sensibilitzar més per a eliminar o reduir al màxim aquesta barrera, i indiquen que la Universitat és el millor entorn per a això.

“Jo els primers anys estava una mica caòtic despistat i no sabia ni on tenia el cap (...), no em van informar massa bé sobre les coses que jo podia fer, i això, i vaig haver de preguntar per a assabentar-me i, per exemple, aquests primers anys ací, perquè estava més perdut que un gos en un desert (...). Algunes coses cal millorar-les perquè hi ha gent que té problemes amb certes discapacitats i potser algun professor és que està molt pastat a l'antiga, eh. Tot és responsabilitat també d'ells i el CSE els pressiona, però a vegades no donen a entendre això”.

“

“...en la meua carrera, tampoc és una carrera en la qual la gent es porte bé en sí, perquè s'ensenya molt a competir els uns contra els altres, llavors jo crec que això també ha fet que l'entorn siga bastant hostil (...). Jo crec que ací el CSE no hi pot fer res perquè és la mateixa, no sé, la mateixa classe la qual no es porta bé”.

“

“Consciència sobre la discapacitat de persones que no tenen discapacitat, com professors o alumnat”.

“

“Igual que t'he dit que necessiten formació i sensibilització els professors, els alumnes potser també”.

3 - Les barreres físiques: La falta d'itineraris clars dins del campus per a estudiants amb baixa visió, la falta de panells informatius accessibles i les retallades en transport adaptat es mostren com les barreres físiques més cridaneres del campus. No obstant això, al mateix temps també es lloa en molts casos la tasca del Centre de Suport a l'Estudiant (CSE) per la seua eficàcia en resoldre problemes d'accessibilitat als edificis i instal·lacions.

“

“...al campus, que estiguen totes les llambordes enrasades, i les tapes, que se't pot parar la cadira en sec i fa ràbia”.

“

“...m'agradaria que els panells foren accessibles”.

3.4. Adaptacions curriculars i desenvolupament acadèmic

Es tracta d'una categoria molt imbricada amb altres categories, subcategories i aspectes diversos que sorgeixen en els comentaris, però és normal per tractar-se d'una part crucial del suport que les universitats brinden a l'alumnat amb necessitats específiques. En els casos que ens ocupen, observem que totes les persones entrevistades han necessitat suports per a continuar els seus estudis amb normalitat, en què només un 85% dels casos es correspon amb adaptacions curriculars en sentit estricte.

L'alumnat entrevistat valora positivament els suports rebuts, i destaca la importància del CSE, el Pla d'Acció Tutorial (PAT) i el professorat. En concret, les principals adaptacions han consistit en:

► **Canvi d'aula per a la realització de proves**

“Per als exàmens he tingut taules que són més grans i altes. I també canvi d'aula si no era adaptada”.

► **Temps addicional en els exàmens**

“...sobretot (disposar de) el temps extra, tant per a exposicions com per al lliurament de treballs, el necessite. A més, saber que el tinc em relaxa. Em fa mal la mà en els exàmens i tenir més temps em serveix per a fer-ho millor”.

► **Canvi de dates d'exàmens**

“Quant a adaptacions curriculars, m'han canviat la data d'alguns exàmens sense problema. El que trobe a faltar és a les persones de suport amb els apunts”.

► **Ús de tecnologies accessibles a l'aula per al seguiment de continguts i en el desenvolupament de proves** (al·lusions directes a telelupes, projectors, emissores, tauletes, ordinadors, micròfons i aplicacions).

“En els primers anys, utilitzava un projector que és Elmo, que em funcionava molt bé, el que passa és que té poca qualitat d'imatge i enguany ja hem millorat i estic utilitzant un portàtil de la Universitat, que està ampliat i, sobretot, on he notat més el canvi és en una tauleta digital. Que la tauleta digital, per a mi, ha suposat molt perquè assignatures que tenen números ja era capaç de seguir-les i, fins i tot, traure bones notes.”

► **Flexibilitat en les faltes d'assistència i/o en l'entrada i eixida de l'aula.**

► **Flexibilitat en els terminis de lliurament de treballs.**

- ▶ Ajuda i col·laboració del voluntariat en tasques de seguiment i desenvolupament de les seues classes.
- ▶ Matrícula reduïda.

D'altra banda, les adaptacions que l'alumnat consultat hauria volgut tenir i no ha gaudit són:

- ▶ **Recepció dels materials amb antelació suficient a les proves.** En aquest sentit, al·ludeixen al fet que les adaptacions han de tenir un enfocament proactiu, és a dir, que s'avancen a les necessitats i no que l'alumnat haja de sol·licitar cada semestre el que necessita.

“Anticipació de materials... Això sí que és cert que el professor no ho ha complert, no sé si és perquè jo, potser, no hi he insistit o...”.

- ▶ **Persones que prenguen apunts en els casos de discapacitat auditiva, discapacitat motriu i psíquica.**

“Quant a adaptacions curriculars, m'han canviat la data d'alguns exàmens sense problema. El que trobe a faltar és a les persones de suport amb els apunts”.

- ▶ **La necessitat de més suport entre iguals, amb la figura de l'alumnat voluntari.**

“Potser, prendre notes quan a vegades el professor no té cap mena de suport visual. Que a vegades, les classes són massa ràpides o dinàmiques i potser no dona temps a interioritzar les opcions que se'ns han donat”.

“(Que) El treball dels voluntaris millorara... Que hagen posat, la part d'ajuda de part del grup de suport i que ser capaços d'ajudar-me”.

“Tot això, en els exàmens no hi ha problema per a l'adaptació curricular, la veritat (...). M'han canviat examen, això sense problema, (...) i el problema que jo he tingut és per als apunts, tenir com un assistent o un voluntari o algú que et facilite apunts”.

- ▶ **Falta d'adaptació de materials per a la discapacitat visual** i, en relació amb això, es demana també que l'escaneig d'apunts es duga a terme de manera professionalitzada, perquè es puga convertir la imatge en un format accessible. Com que la du a terme personal voluntari, es desconeixen estratègies d'accessibilitat per a tasques tècniques. Es considera, a més, que és injust que aquestes manques provoquen que hi haja alumnat d'educació superior que no puga accedir a continguts en igualtat de condicions.

“Les dificultats que implica el fet de no poder accedir al contingut si el professor no és prou empàtic, lògicament no et descriu les coses, hum, fa un Power-Point que està ple d'imatges, ple de text, o siga, text en forma d'imatge i llavors això un lector de pantalla no ho pot llegir. Hi ha programes de reconeixement de text (que es diuen OCR) però, clar, això tampoc és molt funcional perquè te'l pot reconèixer bé o pot reconèixer qualsevol cosa. Llavors, això seria per exemple un hàndicap a l'hora d'accedir a la informació”.

- ▶ **Major flexibilitat en els terminis de lliurament quan es tracta de treballs grupals**, ja que s'ofereix més temps quan es tracta de treballs individuals i, no obstant això, quan el treball és grupal no es gaudeix d'aquesta adaptació, com si la discapacitat haguera desaparegut per pertànyer a un grup variat.

“Una part els companys perquè m'entenen i perquè no pots fer els treballs en grup... O no directament, i directament em diuen que no el fan amb tu. Perquè pensen que jo no treballe”.

De tot això, hem de comentar que les afirmacions més categòriques han tingut a veure, com s'apuntava, amb el fet de tenir en compte l'accessibilitat des de les fases inicials del desenvolupament dels materials i la planificació de les assignatures, amb la finalitat de prevenir la necessitat d'adaptacions complexes una vegada que els recursos ja han sigut creats i el curs acadèmic ha començat. És a dir, sembla que troben a faltar o bé una previsió del que es pot necessitar en determinades assignatures, o bé un repositori d'anotacions i materials adaptats amb els quals es puga comptar de manera àgil sense haver de rebre'ls quan l'assignatura ja està avançada.

“Sent ser cruel, però res. Més bé, el suport que he rebut ha sigut a l'hora, per exemple, d'utilitzar el Programa PAT (d'acció tutorial). Em van ajudar ací una mica per a fer connexió amb el professor. Però no vaig rebre ajuda per a adaptar materials. M'hauria agradat rebre més suport, però un suport proactiu, no un de reactiu després que ocorregueren les coses”.

Relacionada amb les adaptacions, apareix una qüestió sobre desenvolupament acadèmic com és la relació amb el professorat. Molts estudiants amb discapacitat troben que part del professorat no té sensibilitat amb les situacions de discapacitat. Més de la meitat de les persones entrevistades troben que hi ha professorat aliè a la realitat de la discapacitat i que per això no tenen empatia i no faciliten les adaptacions que els corresponen. Per això mateix, expliquen de diferents maneres que els agradaria que el paper del Centre de Suport a l'Estudiant incloguera més seguiment o un control que permetera fer complir al professorat el que s'estipula en les adaptacions curriculars.

“I després també més proximitat amb els professors. Hi ha professors que passen absolutament de tot i els és igual que tingues una discapacitat o que no. Hi ha professors que tot són problemes. És que no, és que és el teu treball, fer els materials accessibles no és el meu treball, és el teu treball com a professor, que jo tinc les coses accessibles, com qualsevol persona. Llavors, hi ha molts professors que diuen “és que no tinc temps”, però és que és el teu treball”.

Altres qüestions sobre desenvolupament acadèmic tenen a veure amb la seua implicació, això és, la majoria de participants són conscients del seu rol com a demandants de suports i que aquest paper ha canviat durant la seua etapa universitària. Han sabut identificar les seues pròpies necessitats i sol·licitar-les d'una manera més activa. Tot l'estudiantat consultat coincideix a afirmar que la universitat no sols ha suposat una evolució associada als canvis vitals propis de l'etapa, sinó també un repte i un exercici de superació. Evidentment, això es deu al procés de maduració que les persones joves universitàries viuen en aquesta etapa i, consegüentment, en el cas d'estudiants amb necessitats, això passa per saber analitzar millor les seues demandes.

“Sí que és veritat que quan hi ha un problema sempre intente parlar primer amb els professors i solucionar-lo directament amb ells i, si no, llavors ja recórrec al CSE”.

En conjunt, es tracta de la categoria amb major dispersió de dades recopilades, però aquesta falta de consens és comprensible si es té en compte que les adaptacions (tant les gaudides com les que es troben a faltar) tenen molt a veure amb la mena de diagnòstic i les circumstàncies i, per tant, la disparitat de respostes és fruit de la diversitat de casuístiques a les quals cal fer front.

“Però és que no em dona temps a demanar les coses perquè el ritme de la universitat és un ritme de bogeria, aleshores, quan jo necessite alguna cosa perquè sempre m'arriba tard, llavors ja no em val la pena”.

3.5. Sugeriments per a millorar la inclusió a la Universitat

Les persones entrevistades s'han mostrat obertes i participatives en voler compartir el seu punt de vista sobre què pot fer la Universitat per a ajudar el futur estudiantat amb discapacitat. Ens trobem davant proposicions com:

- ▶ **Incrementar la informació oferida pels serveis universitaris:** Oferir més informació al nou alumnat sobre els serveis que ofereix el Centre de Suport a l'Estudiant des que s'inicien els estudis universitaris. En aquesta línia, en diverses ocasions se sol·licita que se li done més visibilitat al CSE.

“Que seria bo que el CSE fora més visible i que tothom que el necessita el conega des del principi de la seua etapa a la Universitat”.

- ▶ **El desenvolupament, per part del CSE, de més activitats de trobades entre alumnat.**

“Així, crec que és bo que es facen reunions i ajuntar els alumnes que estiguen en situacions similars. Això és el que m'agradaria afegir. (...) D'algunes ajudes la Universitat t'informa i al final has de tramitar-les tu pel teu compte. Que tu tampoc en tens molta idea, però jo crec que això deu saber-ho la Universitat. I també que facen més seguiment als alumnes amb discapacitat”.

- ▶ **Afavorir la participació estudiantil:** Comptar amb l'alumnat amb discapacitat per al disseny de polítiques i estratègies que tenen a veure amb la inclusió i la discapacitat. Les respostes que apunten en aquesta línia són clares, tant l'al·lusió a comptar per a tot amb les persones interessades, com la referència a la necessitat d'un feedback constant entre la Universitat i l'alumnat amb necessitats. Altrament, es fa difícil conèixer de primera mà les necessitats reals i fer, per tant, fer-ne una anàlisi exhaustiva.

“Seria molt interessant poder comptar amb l'opinió de persones amb discapacitat perquè nosaltres som els indicats per a poder donar aquest tipus de feedback. Per tant, aquest seria el meu consell número u: a l'hora de realitzar qualsevol iniciativa política d'inclusió, sempre comptar amb l'opinió de la persona amb discapacitat, ja siga cega, sorda o que no puga caminar. No sé, n'hi ha tantes casuístiques”.

- ▶ **Promoure i facilitar que l'alumnat amb discapacitat participe en totes les activitats que organitza la Universitat:** esports, associacionisme, activitats culturals, etc.

“Que animaren els estudiants amb necessitats a participar en tot, així hi ha més inclusió. En tot és en tot: batucades, festa, concerts, exposicions...”.

- ▶ **Sensibilitzar la comunitat universitària sobre la discapacitat i promoure-hi un canvi d'actituds.** Informar sobre la importància dels entorns inclusivius per a aconseguir un campus més equitatiu és una idea que s'insinua en la majoria de comentaris sobre el campus.

“Es podria millorar que els professors feren més seguiment. He tingut professors que no han complert els contractes d'adaptació, al final eres tu contra el professor. Si hi haguera un seguiment més exhaustiu, aleshores és més difícil que un professor es veja amb la llibertat d'incomplir un contracte d'adaptació curricular. (...) Els meus majors problemes han sigut bàsicament o amb professors en concret, o a trobar les meues classes, i després també molts amb el material. En la meua carrera, a la Facultat de Dret, es treballa molt amb material imprès, la majoria de manuals són impresos i n'hi ha molts que jo no

he arribat a trobar impresos. Havia d'utilitzar la telelupa, ampliar-los, després escanejar-los i tardar moltíssim. Llavors, al final sempre vas molt endarrerit”.

- ▶ **Revisar el paper dels agents involucrats:** Facilitar que el CSE tinga un paper més actiu i que pugua fer que el professorat complisca el que s'estipula en les adaptacions curriculars, així com que el CSE faça un seguiment de les adaptacions curriculars per a assegurar que l'alumnat pugua disposar del que s'haja estipulat.

“Coneixies... els altres discapacitats i no discapacitats que assistiran, existia com un feedback físic... Trobes a faltar una mica això, la proximitat, la, no sé, l'estar, l'organitzar coses per a sentir que el Centre de Suport és ací, no solament telemàticament i per a qüestions administratives, perquè allò administratiu és important, però allò emocional ho és molt més en el nostre cas, o almenys en el meu ... S'ha convertit tot [en una cosa] molt impersonal i molt administrativa, i l'UACloud ha fet molt de mal en això, perquè és que, clar, tot telemàticament, tot, tot, qualsevol cosa, 'posa't en contacte amb UACloud', 'posa't en contacte amb tal', 'demana cita amb no sé qui', i tot és fa a través, no de les persones, sinó amb un ordinador, i som persones.”

“És difícil de dir, però caldria canviar l'enfocament. Implicar més tots els actors, formació, capacició, interès, empatia... Com que note que hi ha molt de desconeixement, i l'actitud d'alguns professors no era la més sensibles amb el tema, és que n'hi ha molt...”

- ▶ **Promoure activitats d'extensió universitària per a tothom, especialment esport i oci:** Fomentar l'esport adaptat de tal forma que s'oferisquen més activitats esportives inclusives i adaptades.

“Jo crec que és un punt molt important el tema d'activitats esportives que, que es donara més veu a això, perquè jo crec que hi ha molta gent que no coneix això de les activitats i que els encanta i que, si les conegueren, els encantaria poder ser-ne part i participar-hi...”

- ▶ **Aconseguir que els suports facilitats no siguin exclusivament reactius**, sinó que s'avancen a les demandes que es preveja que pugua tenir l'alumnat.
- ▶ **Vetlar perquè els suports siguin funcionals**, és a dir, que donen resposta a necessitats concretes.

En la línia d'aquests arguments, en la qüestió directa sobre si consideren que la seua universitat és inclusiva, les respostes són molt obertes, però clarament identificables. Ens trobem davant tres versions: els qui consideren que la Universitat d'Alacant és totalment inclusiva (25%), els qui consideren que no és gens inclusiva (11%) i els qui consideren que és bastant inclusiva, però necessita canviar o polir alguns aspectes (64%).

Naturalment, el tipus de discapacitat està molt relacionat amb la mena de resposta oferida. Coincideix que qui té una discapacitat visual absoluta no troba el campus inclusiu, però si els qui tenen altres diagnòstics. El mateix ocorre amb els qui consideren que és inclusiva en part, que en la mateixa resposta al·ludeixen a millores que tenen a veure amb el seu accés a la informació o amb l'accés a instal·lacions, és a dir, tot està molt relacionat amb la classe de diagnòstic.

“Tot això, en els exàmens no hi ha problema per a l'adaptació curricular, la veritat (...). M'han canviat exàmens, això sense problema, (...) i el problema que jo he tingut és per als apunts, tenir com un assistent o un voluntari o algú que et facilite apunts”.

3.6. Suports i consideracions sobre la inserció laboral

Aquesta categoria àmplia abasta dos aspectes imprescindibles sobre el grau d'inclusió una vegada s'acaba l'etapa universitària. D'una banda, s'aborda, en alguns casos (quan calia per experiència laboral prèvia), si s'ha necessitat algun tipus d'adaptació quan han fet pràctiques o s'ha tingut alguna experiència laboral prèvia. I, d'altra banda, se'ls consulta sobre quines consideren que són les necessitats d'adaptació que creuen que necessitaran al llarg de la seua etapa laboral. És a dir, se'ls pregunta sobre el que han pogut necessitar i el que creuen que podran necessitar en un futur.

Sobre les pràctiques, n'hi ha un únic cas que considera que hi ha molt poques beques específiques per a estudiants amb discapacitat. Altres al·lusions tenen a veure amb garantir un centre de pràctiques adaptat a les seues necessitats, sense haver d'anar al procés general d'assignació de pràctiques.

“

“Jo necessite que la Universitat em garantisca tenir un lloc accessible on jo puga arribar sola, on jo puga fer les meues pràctiques en igualtat de condicions... Hauria d'existir un document en què, a les persones amb discapacitat, se'ls garantisca tenir un centre de pràctiques sense haver d'anar a un procés general, que siga flexible i inclusiu”.

Més al·lusions a les pràctiques tenen a veure amb l'adaptació del lloc de treball, si escau, i veiem que quan ha fet falta només s'ha deixat d'adaptar en un cas. Quan sí que s'ha dut a terme (dos casos entre tots els entrevistats, és a dir, un 11%), ha consistit en qüestions específiques d'ergonomia i a fer accessibles els dispositius informàtics.

“

“A veure, jo crec que moltes vegades a les empreses, quan agafen una persona amb discapacitat, els costa fer-se a la idea que s'han d'adaptar en alguna cosa, perquè estan acostumades a un sistema de treball, i canviar el seu sistema de treball els tendeix a costar molt”.

En cuanto a las consideraciones sobre la inclusión laboral, la mayoría del alumnado entrevistado (64%) considera que es necesario que las personas con discapacidad tengan derecho a flexibilizar su jornada laboral de tal modo que se pueda acomodar a cuestiones de higiene postural (descansos y reposicionamientos) así como a visitas terapéuticas (medicina, fisioterapia, por ejemplo).

“

“...si tienes a alguien trabajando con una cierta discapacidad tiene que también que entender que la afluencia al fisio o de ir al médico va a ser mayor que puede haber una persona sin ningún tipo de discapacidad entonces, por ahí falta un poco todavía de EH dar un poco más de visibilidad”.

També sorgeix la qüestió del transport (públic o privat) accessible per a poder desplaçar-se al lloc de treball. Es considera que és crucial que la societat tinga consciència de com d'important és poder desplaçar-se fins a la localització del centre de treball.

Gran part de l'alumnat consultat no ha tingut experiència laboral (80%) però considera que no tindrà barreres en aquesta etapa següent, o bé perquè poden teletreballar o bé perquè les adaptacions que necessiten (mobiliari adaptat) són senzilles de proporcionar. En alguns casos, donat el tipus de discapacitat, les necessitats laborals no són tangibles encara, i no són revelades en les entrevistes.

Les qüestions laborals també s'aborden en clau de barreres actitudinals i, així, es destaca la resistència que observen en algunes empreses a fer accessible l'espai i l'accés. Les afirmacions en aquesta línia tenen com a punt en comú una percepció compartida sobre la falta de sensibilització a les empreses i el desconeixement sobre les necessitats exactes de les persones amb discapacitat. Encara que la barrera sembla física, l'abordatge és actitudinal, ja que el que aprecien és una negativa a escometre els canvis, no al canvi o a l'obra en si.

“Jo podria anar a qualsevol empresa i que m'agafaren, però no hauria de dir el meu estigma perquè hi ha moltes coses d'inseguretat d'aquestes coses... I a l'empresa, el que li faria, és molt de tabú, molt”.

Una altra barrera té a veure amb l'escassa accessibilitat de les webs de borses de treball i portals d'ocupació. A més de no ser accessibles, quan demanen ajuda per a consultar-les no troben llocs de treball específics per a persones amb discapacitat i, en cas de localitzar-los, alguns no estan situats prop d'Alacant.

“Jo en aquest sentit puc parlar únicament i exclusivament des de la meua experiència, clar, perquè jo vaig acabar la universitat l'any passat, val? Llavors, vaig estar apuntant-me a un munt de borses. Bo, un munt, quatre o cinc borses d'ocupació per a persones amb discapacitat i resulta que moltes d'aquestes webs no eren accessibles”.

4

CONCLUSIONS

De l'anàlisi realitzada sorgeixen unes recomanacions clares per a l'elaboració d'un pla d'inclusió.

La percepció d'inclusió de l'alumnat amb discapacitat a la Universitat es relaciona amb el sentiment de desorientació, la necessitat de suport específic i la percepció del coneixement del professorat sobre les seues necessitats i adaptacions. No es pot inferir que l'alumnat se senta discriminat, però sí mancat de suports concrets en algunes etapes o activitats de la seua vida acadèmica.

Les principals traves que es noten al campus estan relacionades amb les relacions amb el professorat, els aspectes burocràtics i les relacions amb els seus iguals i, en segon lloc, amb les barreres arquitectòniques. Seria correcte, doncs, parlar de barreres d'accessibilitat més que de barreres arquitectòniques, i aquestes inclouen qüestions sobre l'adaptació dels materials, els exàmens i les adaptacions tecnològiques.

D'ací naix la primera recomanació, que té a veure amb la necessitat d'implementar mesures específiques per a millorar l'accessibilitat als campus, tot entenent l'accessibilitat en sentit ampli, com s'apuntava i, per tant, incloent-hi l'accessibilitat **dels materials docents.**

Per a cobrir les demandes específiques en la presa d'apunts, les organitzatives i les d'anticipació es demanda **fomentar la figura de voluntariat entre iguals.**

Altres recomanacions que se n'infereixen tenen a veure amb la necessitat d'**enfortir la formació i la sensibilització** del professorat i dels companys i companyes sobre les necessitats i la realitat de les persones amb discapacitat. Vinculat a aquesta sensibilització hi ha el suggeriment de disposar d'un **programa d'acolliment** a estudiants que incloga qüestions d'accessibilitat i adaptacions per als qui ho necessiten, així com la presentació del Centre de Suport a l'Estudiant des que s'arriba a la Universitat.

També s'insta la nostra institució a **promoure activitats extrauniversitàries inclusives i a oferir la pràctica d'esports adaptats** a fi de fomentar la participació de tota la comunitat universitària en entorns saludables.

És innegable que cal establir **canals de comunicació més efectius** entre l'alumnat amb discapacitat, el CSE i el professorat per a assegurar un seguiment constant que garantisca adaptacions curriculars efectives. Les al·lusions a la diversitat d'estils d'aprenentatge fan necessari considerar la importància d'enfocaments flexibles en els processos d'ensenyament-aprenentatge.

Percebem que el nostre estudiantat necessita un suport continu: a més d'establir canals de comunicació perquè participen activament en la identificació de necessitats, cal garantir la interrelació constant amb els serveis de suport per a considerar aquelles necessitats que són canviants. Cal **fomentar activitats de trobada** en què s'afavorisquen aquestes relacions.

Garantir les pràctiques universitàries accessibles és una demanda davant la impossibilitat de competir en un procés general de selecció.

Sobre l'etapa postuniversitària, s'observa una crida perquè la Universitat advoque per la **flexibilitat laboral i l'adaptació d'entorns de treball** per a facilitar la inclusió en l'àmbit laboral. La inserció laboral no preocupa tant l'alumnat com les condicions laborals en si mateixes, i la necessitat de flexibilitzar la jornada apareix com la primera demanda en aquest camp, seguida de qüestions ergonòmiques relacionades amb les adaptacions del lloc de treball.

Aquestes conclusions, extretes de les contribucions arreplegades al llarg de les entrevistes, poden ser traduïdes en mesures concretes a tenir en compte en un pla d'inclusió, i serien les següents:

1. Mesures d'accessibilitat i universitat:

Entenem l'accessibilitat com l'eliminació de qualsevol barrera de l'entorn, que pot ser física, digital, sensorial, social, econòmica, etc., és a dir, que pot estar relacionada amb qüestions arquitectòniques i de disseny d'espais i productes (física); relacionada amb l'accés a tota mena d'entorns virtuals, dispositius, aplicacions i eines (digital) i amb la garantia que la informació arribe a tota classe de persones independentment del canal sensorial que utilitzen (sensorial); relacionada amb la

pertinença a grups minoritaris o amb la falta de sensibilització i la discriminació (social), o relacionada amb qüestions de recepció d'ajudes i beques (econòmica).

➔ **Mesures d'accessibilitat física:**

- Avaluar i millorar l'accessibilitat al campus, ja que es tracta d'un accés desigual (hi ha àrees d'accessibilitat limitada, com les llambordes mal enrasades i les tarimes sense rampa), i l'accés als panells informatius i la senyalització.
- Proporcionar l'accés a transport adaptat

➔ **Mesures d'accessibilitat social:**

- Treballar la necessitat de conscienciació social
- Ampliar les ajudes i beques específiques per a estudiants amb discapacitat.

➔ **Mesures d'accessibilitat digital:**

- Facilitar suports per a l'accessibilitat digital que permeten el seguiment dels continguts.

➔ **Mesures genèriques d'accessibilitat universal:**

- Avaluar i mesurar l'abast de la reducció de barreres de tota mena i projectar els nous productes i serveis des de la perspectiva de l'accessibilitat universal.

2. Mesures relacionades amb adaptacions curriculars i desenvolupament acadèmic:

- ➔ **Fer valdre la importància de tots els agents involucrats:** CSE, Pla d'Acció Tutorial (PAT) i docents.
- ➔ **Propiciar el seguiment de les adaptacions curriculars**

- **Dur a terme adaptacions proactives:** Anticipar la necessitat d'adaptacions i proporcionar materials accessibles des del principi del curs.
 - **Sensibilitzar el professorat** sobre la diversitat de la discapacitat i la importància de les adaptacions curriculars.
 - **Garantir la disponibilitat de tecnologies i dispositius accessibles**
 - **Desenvolupar el programa de voluntariat** de manera que incloga la figura del voluntariat entre iguals.
- 3. Mesures genèriques encaminades a millorar la inclusió a la Universitat:**
- **Incrementar la informació sobre serveis universitaris**
 - **Dissenyar un pla d'acolliment del nou alumnat** que tinga en compte la diversitat i les necessitats específiques.
 - **Promoure la participació activa de l'estudiantat en el disseny de polítiques inclusives.**
 - **Desenvolupar programes de sensibilització i canvi d'actituds**, especialment de sensibilització contínua en la comunitat universitària. Fomentar la interacció entre professorat i alumnat amb discapacitat o sense.
 - **Establir i assegurar l'accés a beques específiques per a cobrir despeses per necessitats associades a conviure amb discapacitat** i facilitar l'accés a tecnologies i dispositius especialitzats mitjançant sistemes d'ajuda o beques.
 - **Promoure la transversalitat en totes les activitats proposades per la Universitat:** oci, esport, associacionisme, etc.

4. Suports i consideracions per a la inserció laboral:

- ➔ **Avaluar les necessitats específiques en pràctiques i ocupació**
- ➔ **Defensar i promoure mesures de conciliació laboral** com el dret a flexibilitzar la jornada laboral.
- ➔ **Combatre les barreres actitudinals en empreses**
- ➔ **Promoure la importància de l'accessibilitat** en webs i portals d'ocupació

ESTUDI DIAGNÒSTIC

de l'alumnat amb discapacitat
de la Universitat d'Alacant

AUTORES

Esther Gallego Baeza
Rosa Poveda Brotons

Vicerectorat d'Igualtat, Inclusió i Responsabilitat Social

Universitat d'Alacant
Universidad de Alicante